

Ορθοδοξία και Ελληνισμός

Κατά τη σημερινή πρώτη Κυριακή της Μεγάλης Τεσσαρακοστής, αγαπητοί μου, προβάλλεται ιδιαίτερος το ιδεώδες της Ορθόδοξου πίστεως, η οποία συνιστά την αυθεντικότερη και γνησιότερη έκφραση της Χριστιανικής Εκκλησίας στη διάρκεια της ιστορίας. Γι' αυτό και η σημερινή ημέρα ονομάζεται «Κυριακή της Ορθοδοξίας» και στη Θεία Λειτουργία μνημονεύουμε τα ονόματα εκείνων των προσωπικοτήτων που αγωνίστηκαν και εργάστηκαν για την απελευθέρωση, εδραίωση και αποκάθαρσή της από τις αιρετικές προσμίξεις και αλλοιώσεις μέσα στους αιώνες.

Στη σημερινή μας παρέμβαση δε θα αναλύσουμε τις πνευματικές διαστάσεις της Ορθόδοξης πίστεως, ούτε την αναμφοβήτητη υπεροχή της έναντι των υπολοίπων Χριστιανικών μορφωμάτων που ευδοκιμούν, κυρίως, στη Δύση. Θα ασχοληθούμε με την διαχρονικά αδιατάρακτη σχέση Ορθοδοξίας και Ελληνισμού, που, στην πορεία του χρόνου, ωφέλησε απεριόριστα και τα δύο αυτά εξαιρετα μεγέθη, προσδίδοντας στην Ελληνική Ορθοδοξία μοναδικό περιεχόμενο και ανυπέρβλητο μεγαλείο.

Είναι αλήθεια, πως το δίπολο Ορθοδοξία και Ελληνισμός, την τελευταία, τουλάχιστον, εικοσιπενταετία, δέχεται απίστευτο πόλεμο και αμφοβήτηση στην πατρίδα μας, γεγονός που συνιστά φαινόμενο σαφούς παρακμιακού σκοταδισμού. Οι εκφραστές του, προφανώς δεν έλαβαν υπόψιν τις επισημάνσεις ενός εκ των μεγαλύτερων Ρώσων Θεολόγων του 20ού αιώνα, του π. Γεωργίου Φλορόφσκι, ο οποίος διεκήρυττε ότι «Η Ορθόδοξος Εκκλησία υπήρξε ο θεματοφύλαξ του Χριστιανικού Ελληνισμού και αυτό το δημιουργικόν πνεύμα του Χριστιανικού Ελληνισμού πρέπει να αναζητώμεν. Ας γίνωμεν περισσότερον Έλληνες, διά να αποβώμεν Ορθόδοξοι Χριστιανοί»¹. Την έλλειψη ιστορικής γνώσης αποδίδει στους πολεμίους της σχέσης Ορθοδοξίας και Ελληνισμού ο μέγας Πανεπιστημιακός Καθηγητής Γεώργιος Μπαμπινιώτης, που σημειώνει ότι «η σχέση αυτή αποτελεί μια πραγματικότητα ιστορική, μια πραγματικότητα συνείδησης και ταυτότητας για τον Ελληνισμό. Υπάρχουν, βέβαια, ορισμένες αμφοβητήσεις, όψιμες θα έλεγα, οι οποίες χαρακτηρίζονται από μια ανιστόρητη προσέγγιση: βρίσκονται έξω από κάθε έννοια ιστορίας και προέρχονται από ιδεολογικές αγκυλώσεις ενός νέο παγανιστικού

¹ «Ορθόδοξος Παρατηρητής», περιοδικό Αρχιεπισκοπής Βορείου και Νοτίου Αμερικής, Ιανουάριος 1957

αρχαιολατρικού κινήματος που αποδεικνύει, τάχα, τον Ελληνισμό καταδιώκοντας τον Χριστιανισμό».

Τις σωτήριες συνέπειες για τον Ελληνισμό από την επικράτηση του Χριστιανισμού και της Ορθοδοξίας στον Ελληνικό χώρο, επισημαίνει ξεκάθαρα ο αείμνηστος μεγάλος πολιτικός και ιστορικός Παναγιώτης Κανελλόπουλος: «Το θαύμα που σήμανε η επικράτηση του Χριστιανισμού έσωσε και το Ελληνικό πνεύμα. Χωρίς το πνεύμα της Ελλάδος δε θα μπορούσε να διαμορφωθεί ο κόσμος, όπως τον ξέρουμε, ας πούμε ο δυτικός κόσμος. Αλλά και χωρίς τον Χριστιανισμό, το Ελληνικό πνεύμα θα είχε ταφεί και χαθεί κάτω από τα ερείπια του Ρωμαϊκού κόσμου»².

Η κορύφωση, όμως, της συνύφανσης Ορθοδοξίας και Ελληνισμού καταγράφεται κατά την μακρά περίοδο της τουρκικής σκλαβιάς, τότε που η Εκκλησία, στον τόπο μας, ανέλαβε εθνική αποστολή, η οποία συνέβαλε τα μέγιστα στην διατήρηση της Ελληνικής συνείδησης των σκλαβωμένων Ελλήνων. Το ομολογεί απερίφραστα ο γνωστός ιστορικός Νίκος Σβορώνος, ο οποίος σημειώνει, αποκαθιστώντας την ιστορική αλήθεια: «Οι αξιόλογες προσπάθειες της Ορθόδοξης Εκκλησίας για την εκπαίδευση, η οποία, στους πρώτους αιώνες της Τουρκοκρατίας βρίσκεται αποκλειστικά στα χέρια της, οι αγώνες της για την διαφύλαξη της Χριστιανικής πίστης και την καθαρότητα της Ορθοδοξίας, τα μέτρα για το σταμάτημα των εξισλαμισμών, αποτελούν θεμελιακή συμβολή για την διατήρηση της εθνικής συνείδησης των Ελλήνων. Οι Νεομάρτυρες, συχνό φαινόμενο της εποχής, που δέχονταν τον μαρτυρικό θάνατο για την Χριστιανική πίστη, είναι, συγχρόνως και οι πρώτοι εθνικοί ήρωες του νέου Ελληνισμού... Η Ορθόδοξη Εκκλησία βρίσκεται, έτσι, επικεφαλής των δυνάμεων που οργανώνουν την άμυνα του Ελληνισμού και εξασφαλίζουν την διατήρησή του μέσα στις δύσκολες συνθήκες της κατάκτησης και συνδέεται άρρηκτα με το έθνος»³.

Θα ολοκληρώσουμε την σημερινή αναφορά μας στην ιστορική και ευεργετική, για τον τόπο, συμπόρευση της Ορθόδοξης Εκκλησίας με το Ελληνικό ιδεώδες, με μία επίκαιρη προτροπή του μακαριστού Ποιμενάρχου μας, Αρχιεπισκόπου Χριστοδούλου: «Κάθε απόπειρα αποσύνδεσης Ορθοδοξίας και Ελληνισμού συνιστά απειλή για την ενότητα του έθνους. Και είναι καθήκον όλων μας να ενισχύσουμε και όχι να χαλαρώσουμε τους δεσμούς που μάς συνδέουν με την Ορθοδοξία, να χρησιμοποιήσουμε το κριτήριο της αυτοσυντήρησης για να αξιολογήσουμε την ανάγκη να αναχαιτίσουμε, όσο είναι καιρός, τη σταδιακή υπονόμευση της ιστορικής μας αυτοσυνείδησης, υπερασπιζόμενοι, κατά αλήθειαν, όχι μόνο την Εκκλησιαστική

² «Ο Χριστιανισμός και η εποχή μας», σελ. 74

³ «Το Ελληνικό έθνος – γένεση και διαμόρφωση του νέου Ελληνισμού», σελ. 84-85

Ορθοδοξία, αλλά και το πολιτιστικό θεμέλιο της εθνικής ενότητας και ομοψυχίας»⁴. ΑΜΗΝ!

Αρχιμ. Ε.Ο.

⁴ Επιβατήριοις λόγος. Αθήνα 9/5/1998